

УДК 378.17

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/56-1-23>

Людмила БІРЮК,

orcid.org/0000-0003-4940-4228

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки і психології початкової освіти

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

(Глухів, Сумська область, Україна) kaffipo@gmail.com

Сергій ПІШУН,

orcid.org/0000-0002-5748-6641

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки і психології початкової освіти

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

(Глухів, Сумська область, Україна) kaffipo@gmail.com

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО СПРОМОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті визначено сутність понять: цінність, аксіологія, аксіологічний підхід, подана спроба схарактеризувати реалізацію аксіологічного підходу з позиції педагогічного аспекту в умовах університетської освіти. Встановлено сутність аксіологічного підходу до підготовки майбутнього вчителя, що полягає в орієнтації професійної освіти на формування в майбутніх учителів системи загальнолюдських і професійних цінностей, які визначають їх ставлення до світу, до своєї діяльності, до самого себе як особистості і професіоналу.

Зазначено, що ефективність цього процесу полягатиме в тому, щоб об'єктивні цінності стали для суб'єкта значущими, фундаментальними, життєвими орієнтирами у його педагогічній діяльності, а професійно-педагогічна підготовка спрямована на формування системи педагогічних цінностей, які відповідають вимогам майбутнього вчителя. Доведено, що сформованість у студентів системи ціннісних орієнтацій визначаються рівнем готовності майбутнього фахівця до реалізації життєвих і професійних планів.

Наголошено, що включення аксіологічного підходу в систему концептуальних засад реалізації професійної освіти майбутніх учителів обґрунтовано необхідністю формування системи особистісних, загальнолюдських, соціальних, моральних і соціальних цінностей. Акцентовано увагу на структурі професійно-педагогічної підготовки вчителя, де цінності займають особливе місце, оскільки є основою, на яку спираються всі інші компоненти системи. Цінності тут – це духовні феномени, що мають особистісний сенс і виступають орієнтирами людської поведінки і формування життєвих і професійних установок студентів, майбутніх вчителів-вихователів підростаючого покоління. Аксиологічний підхід визначається як галузь педагогічного знання, яка розглядає освітні цінності з позицій самої цінності людини та зреалізує ціннісні підходи в освітній діяльності на основі визнання цінності самої освіти.

***Ключові слова:** аксіологічний підхід, майбутні вчителі, освіта, особистість, формування, цінності, ціннісні орієнтації.*

Ludmila BIRYUK,

orcid.org/0000-0003-4940-4228

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Head of the Primary Education Pedagogics and Psychology Department

Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

(Hlukhiv, Sumy region, Ukraine) kaffipo@gmail.com

Serhiy PISHUN,

orcid.org/0000-0002-5748-6641

Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor

Assistant Professor at the Primary Education Pedagogics and Psychology Department

Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

(Hlukhiv, Sumy region, Ukraine) kaffipo@gmail.com

AXIOLOGICAL APPROACH TO THE FORMING PROFESSIONALLY CAPABLE PERSONALITY OF INTENDING PRIMARY SCHOOL TEACHERS

The understanding of the concepts: value, axiology, axiological approach is defined in the article; an attempt to characterize the implementing the axiological approach in terms of the pedagogical aspect in the conditions of university education is made. The essence of the axiological approach to the training of an intending teacher is established, and it

is in the orientation of professional education to the forming future teachers' system of general human and professional values, which determine their attitude to the world, to their activities, to themselves as personalities and professionals.

It is noted that the effectiveness of this process will consist in objective values becoming significant, fundamental, vital guidelines for the subject in his pedagogical activity; professional and pedagogical training is aimed at forming a system of pedagogical values that meet the requirements of intending teachers. It has been proven that the formation of a system of students' value orientations are determined by the level of readiness of the future specialist to implement life and professional plans.

It is emphasized that the inclusion of an axiological approach in the system of conceptual foundations for the implementation of intending teachers' professional education is justified by the need to form a system of personal, universal, moral and social values. Attention is focused on the structure of teacher's professional and pedagogical training, where values occupy a special place, as they are the basis on which all other components of the system rest. The values here are spiritual phenomena that have a personal meaning and serve as guidelines for human behavior and forming the life and professional attitudes of students, intending educators of the younger generation. The axiological approach is defined as a branch of pedagogical knowledge that examines educational values in term of human value itself and implements value-based approaches to education based on the recognition of the value of education itself.

Key words: axiological approach, intending teachers, education, personality, forming, values, value orientations.

Постановка проблеми. В сучасних умовах аксіологічний підхід є одним з основних методологічних принципів професійної підготовки майбутніх учителів. Звернення до філософської теорії цінностей в контексті педагогіки дозволяє розглядати зміст і структуру педагогічної освіти як область суб'єкт-об'єктних і міжсуб'єктних відносин, де знання, викладач і студенти об'єднуються ціннісним ставленням до дійсності. Сьогодні цілеспрямований розвиток особистості, ефективне професійне становлення студентів неможливо здійснювати без визначення соціокультурних цінностей. На рівні окремої особистості аксіологічний підхід спрямовує педагогічний вплив на втілення на практиці оптимальних шляхів трансляції актуальних соціальних цінностей. Формулюючи гуманістичну парадигму професійно-педагогічної підготовки, сучасні дослідники тим самим надають обґрунтування нової методології педагогіки, яка дає можливість виділити як систему цінностей освітнього процесу, так і саму освіту як загальнолюдську цінність.

Сутність аксіологічного підходу до підготовки майбутніх учителів початкової школи полягає в орієнтації професійної освіти на формування у студентів системи загальнолюдських і професійних цінностей, що визначають їх ставлення до світу, до своєї діяльності, до самого себе як особистості і професіонала.

Аналіз досліджень. Теоретико-методологічні принципи аксіологічної проблематики в освіті вивчаються багатьма дослідниками (І. Бех, О. Вишневський, Б. Гершунський, Н. Євтух, І. Зязюн, П. Ігнатенко, Б. Кобзар, В. Костів, В. Кремень, В. Струманський, І. Тараненко, Н. Ткачова); з позицій національних цінностей (І. Бондаренко, П. Давидов, Л. Крицька, О. Опаленик, В. Оржеховський, В. Сагарда); родинних цінностей (О. Докукіна, В. Постовий, О. Семенов, М. Стельмахович); валеологічних цінностей (О. Гречишкіна, Ю. Гречишкіна, О. М'ягченко,

Г. Тарасенко); формування цінностей у підлітків та студентів (Г. Гаєвська, М. Грицишин, Л. Ковальчук, Б. Ковбас, А. Малихін, Е. Носенко, Р. Скульський, Н. Фролова); психологічної тоски зору (М. Боришевський, І. Вашенко, В. Лисенко, Т. Яценко), в яких педагогічна аксіологія розглядається як фундамент духовної культури майбутнього педагога.

Мета статті – проаналізувати аксіологічний підхід як один з основних методологічних принципів у професійній підготовці майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу. Розвиток вищої освіти в Україні визначається в загальному контексті Європейської інтеграції й орієнтації на фундаментальні цінності загальноосвітньої культури: парламентаризм, права людини, права національних меншин, лібералізацію, свободу пересування, свободу здобуття освіти будь-якого рівня тощо, що є атрибутом громадянського демократичного суспільства. Ціннісний напрямок освіти передбачає, перш за все, свідоме сприйняття й засвоєння всіма учасниками освітнього процесу комплексу відповідних знань, формування позитивних відносин до морально-етичних феноменів, прояв результатів цієї роботи в моральних якостях і поведінці, а також набуття ціннісних орієнтирів і ключових життєвих компетентностей. Реалізація ціннісного спрямування освіти передбачає визнання в якості однієї з провідних методологічних концепцій її здійснення – аксіологічного підходу. В системі сучасної освіти він є актуальним та відноситься до проблем світоглядного характеру.

У сучасних умовах аксіологія розглядається як теорія цінностей і характеризується істотним переміщенням уваги на загальнолюдські цінності, які визначаються у свідомості людей сучасними реаліями буття. Отже, центральним поняттям в аксіології є поняття цінності, яке характеризує соціокультурне значення явищ дійсності, включених в ціннісні відносини (Калюжна: 67). Складність означеного процесу полягає в тому,

що новітній етап в історії України характеризується не простою зміною моральних орієнтирів, а почасти їхньою несумісністю з усталеними стереотипами суспільної свідомості. Вважаємо, що демонополізація ціннісних орієнтирів сама собою відкриває можливості для гуманізації та демократизації освіти, однак лише в тому разі, якщо на зміну приходить інша, дійсно гуманістична, консолідуюча суспільство мораль.

У рамках аксіологічного підходу до професійної підготовки бакалаврів педагогічної освіти особлива увага приділяється засвоєнню й формуванню ціннісних орієнтацій у процесі спільної практичної діяльності суб'єктів – викладача й студентів. Із позицій педагогічної аксіології саме ціннісні орієнтації визначають пріоритети та потребу сферу особистості, принципи поведінки, регулюють мотиваційний стан і, нарешті, створюють аксіосферу особистості вчителя та вихованця. Реалізація аксіологічного підходу у професійній підготовці майбутніх учителів-початківців спрямована на відбір, трансляцію та формування у них провідних цінностей гуманістичної спрямованості. Суть аксіологічного підходу зафіксована в системі аксіологічних принципів, до яких відносимо: принцип рівності філософських світоглядних поглядів у межах єдиної гуманістичної системи цінностей; принцип рівнозначності традицій і творчості, визнання необхідності творчого використання досягнень минулого й зорієнтованості на духовні відкриття в теперішньому та майбутньому часах; принцип екзистенційної рівності людей, соціокультурного прагматизму замість суперечок про підґрунтя цінностей (Рогова: 57).

Важливою складовою світогляду майбутнього вчителя, що надає духовної визначеності системі мотивів, є ціннісні орієнтації, що поряд з ідеями, моделями є основними складовими антропологічного, педоцентричного (реформаторського) підходу й спрямовані на піднесення індивідуальності майбутнього фахівця, його самовиявлення та розвиток. За таких умов ціннісний підхід виступає як одна з важливих проблем професійної підготовки учителя початкових класів. Як зауважує О. Сухомлинська, «Її значущість посилюється тим, що цінності висунулися на передній план і як соціальна проблема, що набула сьогодні гострого, інколи навіть трагічного звучання. Ми є не лише свідками, а й учасниками кризи моральності і правосвідомості, соціальної нестабільності, політичної дезорієнтації, деморалізації молоді. Важливим чинником цієї кризи цінностей є крах тоталітарної системи, що формувала у всіх єдину систему цінностей та ціннісних орієнтацій. Пошуки нових

ціннісних орієнтацій, важкі самі собою, ускладнені соціально-економічною кризою, але стають життєво важливими й необхідними для кожного засобом опори у життєвих колізіях. Сучасні цінності – актуальна ідеологічна, ідейна проблема, проблема формування світогляду, що виступає інтегративною основою діяльності як окремого індивіда, так і будь-якої малої чи великої соціальної групи, колективу, нації, зрештою, всього людства» (Сухомлинська: 106).

Аксіологічний підхід є однією з методологічних основ гуманістично орієнтованої педагогічної освіти й відрізняється спрямованістю на формування в майбутніх учителів початкової школи гуманістичних професійно-ціннісних орієнтацій. У контексті педагогічної науки аксіологічний підхід передбачає розгляд механізмів перетворення цінностей культури в світ особистості, а також вивчає вплив розвитку особистості на зміни системи суспільних цінностей, їх культурних форм і типів.

Аксіологічний підхід розглядає освіту як педагогічний феномен, що знаходить своє відображення в ключових ідеях педагогічної аксіології, серед яких:

- фундаментальність і універсальність гуманістичних цінностей;
- єдність цілей і засобів освіти;
- пріоритет ідеї свободи особистості.

Структура категоріального апарату педагогічної аксіології представлена такими компонентами:

- цінності-цілі;
- цінності-засоби;
- аксіологічна характеристика особистості як суб'єкта ціннісних відносин, що формуються в цілісному освітньому процесі;
- аксіологічні категорії, що відображають ціннісні пріоритети процесу освіти.

В якості пріоритетної функції освіти педагогічна аксіологія обґрунтовує аксіологічну функцію, що відображає підходи до змісту, організації, управління процесами в системі освіти. В аксіології центральним поняттям виступають цінності. У контексті педагогіки це дозволяє розглядати зміст і структуру педагогічної освіти як сферу суб'єкт-об'єктних й міжсуб'єктних відносин, де знання, викладач і студенти об'єднуються ціннісним ставленням до дійсності. Педагогічна наука дефінує цінності як основні складові структури особистості, що визначають її спрямованість, активність, діяльність, волю, духовність, що відбиваються в особистісних установах, властивостях, якостях через ставлення особистості до соціуму, природи, до самої себе як частини світу.

Ціннісний аспект особистості виступає в ролі регулятивного механізму, який стимулює застосування широкого діапазону мотивів і спрямованості практичних дій людини. Ціннісні орієнтації дозволяють особистості розмежовувати значуще і незначне за допомогою здатності до вибірковості.

Нині, на початку нового тисячоліття, людство переживає в своєму розвитку глобалізацію: взаємодію культур і цінностей. Як зазначає академік О. Киричук, цінності впливають на поведінку людей у всіх сферах життєдіяльності, тому найпростішою основою для їхньої типології є конкретний предметний зміст. Розрізняють цінності *соціальні, культурні, економічні, політичні, духовні* тощо. Фахівці налічують десятки, навіть сотні таких цінностей.

Обираючи ту чи іншу цінність, людина тим самим формує стратегічний план своєї поведінки й діяльності, визначає смислову перспективу останньої. Ціннісна орієнтація висвітлює те, заради чого діє людина, чому вона присвячує свою діяльність.

Сьогодні людина, як ніколи раніше, почувається вільною. Вона вільна саме тому, що немає твердих основ, поперані цінності, панує невідомість і хаос. Та, попри все, перед людиною постає широке поле вибору. Вона може обирати шляхи свого розвитку, організовувати нове світобачення. Отож за цих обставин саме людина набуває особливого значення й цінності, бо від неї залежатиме не лише її життя, а життя «а ргіогі» (Беланова: 20).

Як зазначається у преамбулі «Всесвітньої декларації про вищу освіту для XXI століття: підходи і практичні заходи», масштаби і темпи перетворень є такими, що суспільство все більше базується на знаннях таким чином, що вища освіта і наукові дослідження в сучасних умовах виступають найважливішими компонентами культурного, соціально-економічного та екологічного сталого розвитку людини, співтовариств і націй, у зв'язку з цим перед самою вищою освітою постали грандіозні завдання, що вимагають її найрадикальнішого перетворення й оновлення. Цей процес спрямований на те, щоб сучасне суспільство, яке нині переживає глибоку кризу цінностей, могло вийти за межі чисто економічних підходів та сприйняти більш глибокі аспекти моралі й духовності. (Ничкало: 64).

Дослідниця констатує: завданням і функціями вищої освіти обґрунтована необхідність зберігати, зміцнювати та поширювати головні цілі та цінності вищої освіти, зокрема, в тому, що стосується її внеску в сталий розвиток і вдосконалення суспільства в цілому, а саме:

а) забезпечувати підготовку висококваліфікованих випускників і свідомих громадян, здатних задовольняти потреби у всіх сферах людської діяльності шляхом надання можливостей для здобуття відповідних кваліфікацій, включаючи професійну підготовку, що поєднують знання і навички високого рівня на підставі використання курсів і навчальних програм, які постійно адаптуються до сучасних і майбутніх потреб суспільства;

б) створювати умови для здобуття вищої освіти і навчання протягом усього життя, надаючи учням оптимальний діапазон вибору її, забезпечуючи гнучкий характер початку і завершення здобуття вищої освіти в цій системі поряд з можливістю індивідуального розвитку і соціальної мобільності з метою виховання у душі громадянськості і підготовки до активної участі в житті суспільства на підставі глобального світогляду, а також з метою створення ендогенного потенціалу і зміцненні прав людини, стійкого розвитку, демократії і миру в душі справедливості;

в) створювати, поширювати, впроваджувати знання шляхом дослідницької діяльності і в якості однієї із послуг, що надаються суспільству, забезпечувати його необхідними знаннями з метою надання допомоги в галузі культурного, соціального та економічного розвитку, заохочуючи й розвиваючи технологічні дослідження, а також дослідження в галузі соціальних і гуманітарних наук, та творчу діяльність у сфері мистецтв;

г) сприяти розумінню, інтерпретації, збереженню, розширенню, розвитку й поширенню національних, регіональних, міжнародних та історичних культур в умовах культурного плюралізму й різноманітності;

д) сприяти захистові й зміцненню суспільних цінностей, забезпечуючи виховання молоді у душі цінностей, які є основою демократичної громадськості, здійснюючи критичний і неупереджений аналіз і вносячи таким чином внесок в обговорення стратегічних напрямів і в розширення перспектив гуманізму; сприяти розвитку і вдосконаленню освіти на всіх рівнях, у тому числі шляхом підготовки викладачів». Відомо, що будь-які знання мають ціннісне, культурне наповнення.

У керованому освітньому просторі закладу вищої освіти ціннісні орієнтації виступають як об'єкт діяльності викладача та студентів. Отже, формування ціннісних орієнтацій у майбутніх фахівців педагогічної освіти взагалі та початкової зокрема може відбуватися тільки в практичній діяльності, бо зазначена діяльність пов'язана з усією системою відносин, в яку інтегрована людина. Формування ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів початкових

класів слід розглядати як процес засвоєння ними загальнолюдських цінностей, педагогічних знань і умінь, соціальних норм і правил, що можливо тільки у процесі реалізації аксіологічного підходу до професійної підготовки.

В основі аксіологічного підходу лежить поняття цінностей. За словами Т. Жуйкової, «цінності, що є одними із центральних особистісних утворень, висловлюють суб'єктивне ставлення людини до соціальної дійсності, визначають змістовну сторону його спрямованості, складають основу суб'єктивного ставлення до інших людей, до самого себе, основу мотивації життєвої активності, роблять істотний вплив на всі сторони діяльності суб'єкта, визначають сприйняття індивідом соціальної ситуації» (Жуйкова: 632).

Формування ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів-початківців вимагає певної тимчасової протяжності, не передбачає нав'язування. Інтеріоризація цінностей вимагає пильного відношення, як до окремої ланки професійної підготовки, так і до повного циклу формування ціннісних орієнтацій. Такий цикл формування даних ціннісних орієнтацій у майбутніх фахівців початкової ланки можливий лише в рамках практико-діяльнісного блоку. До нього ми відносимо, перш за все, інноваційні форми організації процесу навчання, що відображають діяльність викладача і студентів в інтерактивному дидактико-професійному середовищі.

У системі професійної підготовки майбутніх учителів формування ціннісних орієнтацій набуває особливого значення. У контексті питання професіоналізму ціннісні орієнтації є вершиною ієрархії свідомості, виступають найважливішим елементом внутрішньої структури особистості фахівця, концентрують життєвий досвід, що представляє систему переживань, яка дозволяє визначати пріоритети, фіксувати й узагальнювати соціальний та індивідуальний досвід. Ціннісні орієнтації відображають активність суб'єкта, його мислення та поведінкові прояви. Цінності – це сукупність реальних предметів (знарядь і засобів праці, предметів споживання тощо) і абстрактних ідей, що мають високу значущість для суспільства чи окремої особистості. Цінності виникають під час практичної діяльності людей, коли вони не тільки пізнають властивості природних і соціальних явищ, а й намагаються дати їм оцінку з погляду встановлення їхньої користі для свого життя. Для розвитку особистості вони, з одного боку, є основою для формування індивідуальних життєвих пріоритетів, а з іншого, – виконують функцію регулятора соціальної взаємодії з іншими людьми. Система індивідуальних ціннос-

тей людини є результатом засвоєння нею провідних цінностей суспільства, однак цей процес не може бути механічним перенесенням соціальних цінностей у свідомість людини, а є складним, багатоаспектним процесом (Ткачова: 35).

Виходячи з того, що в широкому сенсі метою професійної педагогічної освіти є підготовка майбутнього фахівця до реалізації педагогічної діяльності, здатність його до здійснення професійної діяльності відповідно до цінностей є відкритою системною якістю особистості. Учителю з високим рівнем сформованості зазначеної здатності вирізняється усвідомленими цінностями, зокрема гуманістично-професійною спрямованістю, стійким інтересом до активізації процесу особистісного розвитку учнів, комплексом теоретичних і прикладних знань про сутність і структуру процесу особистісно зорієнтованого педагогічного впливу, наявністю умінь проектування та реалізації діяльності, спрямованої на аксіологічний, інтелектуальний, естетичний та фізичний розвиток вихованців.

На основі вище викладеного, зазначимо, що в процесі професійної підготовки у вищій школі майбутніх учителів початкових класів значущим компонентом змісту освіти є формування не тільки загальнолюдських моральних цінностей, а й спеціальних педагогічних цінностей та ціннісних орієнтацій. До пріоритетних дослідники відносять педагогічні цінності, пов'язані з усвідомленням особистістю об'єктивної необхідності та значущості для суспільства професії вчителя:

- особистість учня (вихованця);
- компетентність;
- комунікативність;
- критичне мислення;
- креативність;
- саморозвиток;
- гуманність;
- творчість.

Формування особистості педагога в контексті окреслених характеристик залежить не тільки від рівня й змісту професійної підготовки, а й від усвідомлення ним сутності моральних, духовних, естетичних цінностей, що складають цілі існування людини. У зв'язку з цим одним із завдань вищої школи на сучасному етапі виступає мотивація майбутніх учителів початкових класів до засвоєння загальнолюдських і професійних цінностей, ціннісних орієнтацій, формування власної системи об'єктивно значущих цінностей. Підкреслимо, що ціннісні орієнтації, ціннісне ставлення до світу в сукупності виступають основою змісту й спрямованості вітчизняної стратегії розвитку та реалізації професійно-педагогічної освіти.

Висновки. Вище викладене обґрунтовує доцільність застосування аксіологічного підходу, поряд з іншими концепціями освіти, в системі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Ціннісний підхід як система гуманістичних принципів є сутнісним для антропологічно орієнтованої освіти, метою якої є не стільки засвоєння понять, скільки формування способу бачення і розуміння речей, організація внутрішнього світу відповідно до вищих духовних цінностей, досягнення як світобудови, так і самого себе не на поверхневому, а на смислово рівні.

Оволодіння цінностями і сформованість ціннісних орієнтацій майбутніх учителів у рамках професійної підготовки можливе за умови виявлення та створення викладачами в контексті освітнього процесу ЗВО таких психолого-педагогічних умов, за яких цінності набувають цілісний, системний характер і регуляторно впливають на самостійність особистості майбутнього фахівця. Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у ЗВО особливої актуальності набуває її організація на основі сучасних ідей і педагогічних технологій з урахуванням аксіологічного підходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беланова Р. А. Гуманізація та гуманітаризація освіти у класичних університетах (Україна – США) : монографія. Київ : Центр практичної філософії, 2001. 216 с.
2. Жуикова Т. П. Идеи ценностей, их развитие в общей аксиологии. *Молодой ученый*. 2014. № 21. С. 632–634.
3. Калюжная Т. Г. Аксиологический подход в системе профессионально-педагогической подготовке будущего учителя. *Вестник МДПУ имя І. П. Шамякіна. Педагогічныя навук*. Мінск, 2013. С. 66–71.
4. Ничкало Н. Г. Перспективна професійна освіта: міжнародний аспект. Неперервна професійна освіта : проблеми, пошуки, перспективи : монографія / за ред. І. А. Зязюна. Київ : «Віпол». 2000. С. 64.
5. Рогова О. Г. Аксіологічний аспект гуманітарної парадигми освіти. *Грані*. 2010. № 4 (72) С.56–59.
6. Сухомлинська О. В. Цінності у вихованні дітей та молоді: стан розробленості проблеми. *Педагогіка і психологія. Науково-теоретичний та інформаційний журнал Академії педагогічних наук України*. Київ : Педагогічна думка. 1997. № 1 (14). С. 105–111.
7. Ткачова Н. О. Аксіологічний підхід до організації педагогічного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі : монографія. Харків : Видавництво «Каравелла» 2006. 300 с.

REFERENCES

1. Bielanova R. A. Humanizatsiia ta humanitaryzatsiia osvity u klasychnykh universytetakh (Ukraina – SShA): monohrafiia. [Humanization and humanitarianization of education in classical universities (Ukraine – the USA)]: monograph. Kyiv: Tsentr praktychnoi filosofii, 2001. 216 p. [in Ukrainian].
2. Zhuykova T. P. Idei tsennostey, ih razvitie v obschey aksiologii. [Ideas of values, their development in general axiology]. *Molodoy ucheniy*. 2014. № 21. pp. 632–634 [in Russian].
3. Kaliuzhnaia T. H. Aksiologicheskiiy podkhod v sisteme professionalno-pedagogicheskoy podgotovke budushchego uchitelia. [Axiological approach in the system of professional and pedagogical training of the intending teacher]. *Vesnik MDPU imia I. P. Shamiakina. Pedahahychnia navuk*. Minsk, 2013. pp. 66–71 [in Belarusian].
4. Nychkalo N. H. Perspektivna profesiina osvita: mizhnarodnyi aspekt. Neperervna profesiina osvita: problemy, poshuky, perspektivy. [Promising professional education: international aspect. Continuing professional education: problems, searches, prospects]: monograph / za red. I. A. Ziaziuna. Kyiv: «Vipol». 2000. p. 64 [in Ukrainian].
5. Rohova O. H. Aksiolohichniy aspekt humanitarnoi paradyhmy osvity. [Axiological aspect of the humanitarian paradigm of education]. *Hrani*. 2010. № 4 (72) p. 56–59 [in Ukrainian].
6. Sukhomlynska O. V. Tsinnosti u vykhovanni ditei ta molodi: stan rozroblenosti problemy. [Values in the education of children and youth: the state of the problem development]. *Pedahohika i psykhohohiia. Naukovo-teoretychnyi ta informatsiinyi zhurnal Akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*. Kyiv : Pedahohichna dumka. 1997. № 1 (14). pp. 105–111 [in Ukrainian].
7. Tkachova N. O. Aksiolohichniy pidkhd do orhanizatsii pedahohichnoho protsesu v zahalnoosvitnomu navchalnomu zakladi. [Axiological approach to the organization of the pedagogical process in a general educational institution]: monohrafiia. Kharkiv: Vydavnytstvo «Karavella». 2006. 300 p. [in Ukrainian].